



JURNAL

PENTRĂ PESHINDIPEA HUTINȚELORȘ NATŪRALE ȘI ESAKTE, ÎN TOATE KLASELE.

Pedigeatș

de

PROFESOR DOCTOR IULIU BARASH.

N^o 44.

(Anșuș a lș dșoileu)

Bșkșreșuș

Noemvrie 30, 1857.

Konpindereș. Popositatea korșriilorș. — Inienș konșlarș. — Statistie finantiepe a pșinginatș. 181. — Komșnikagışuș mtingișie niș

Popositatea korșriilorș.

I.

Ço este popositatea? Ço este ayeastș zicere ștreinș, atita de grea d'a fi pronșnciatș? Darș de mi ayeastș espresie este ștreinș, pentrș noi; inșz ideea kare o esșrimș nș este ștreinș niș de kșmș, çi in kontra ne este kșnoskștș tsșklor, ba in kș nștmș zicș, kș esistș nșmaï pșçini korși, kare n'aș kșalitaea porozitșyei. Ni se in-timșplș de mșate ori kș idea, ayea çe ni se in-timșplș kș oameni. De mșate ori aveșmș o kșnoșinșç kș șnș omș neshiindș nșmșle lși; ne șrșmș afiindș nșmșle lși, ne mșrșmș kșm șz poate kș ayeștș nșme ștreinș șz aparçie la șnș amikș ama de kșnoskștș? Așa șz șrșmeazș mi kș porozitatea.

Porozitatea insemneazș kșalitaea korși-

lorș d'a avea in materiile lorș gșșri șmșlște kș aerș saș kș apș. Kindș ne șitșmș s. e. la șnș șșrete, o șz vedemș kș okiï goi, kș e plinș de gșșri saș porș, kare sinitș șmșlște kș aerș; darș nș nșmaï șșretele la kare ayește gșșri sinitș vizibile, çi mi o mșlșime d'alçi korși la kare nș sinitș vizibile, sinitș plini de porș. S. e. o pele de vakș nș aratș niș o gșșrș; kș toate ayeștea invelindș nișiorșlș nșștrș kș o asemenea pele neapșșsitș, mi nșindș nișiorșlș in apș, o șz simçim nișiorșlș șdatș. Ayeșta provine fiindș kș pelea are porș mi ana in-trș pșintp'a yești porș nevizibil. Kindș nșnemș apș in-trșnș paçarș de lemș; neste nșçinș, șșpșra-çaga esteșiorș a paçarșlș, va fi řdș; kçi ana

a pētrēsē prīn porī lemņaxī šī a xdatē na-
xapxā, de šī nē sintemē in stape a deskonepī
kē okī roī porī saš gēpīle in lemne. Aša dar
maī touī kopnī sīntē porošī (aš porī) afapē
nēmaī de stīkx, kapē n'ape porī.

Este inbedepat kē kē kītē zn kopn va avea
maī mēxūī porī, kē alīš va fi māī xšopē šī
materīa sa va fi māī rapē saš māī nēxin deasē.
Aveasē diferīnē o vedemē keapē la diferīte
felxpi de fepē; aša s. e. o pantē de fepē tēp-
natē, va fi māī xšopē de kītē o asemenea pantē
de fepē vātātē kē čīokanx; kēčī prīn vētaia čīo-
kanxā, se apronīezē molekxlele fepxāī zna
de aata, prīn xpmare mīkšxpeaxē porī šī ma-

terīea fepxāī se īndeasē maī mēxū, apoī kē
kītē materīea znāī kopnē este maī deasē, kē alīš
kopxāš e maī greš; kēčī gpestatēa znāī kopnē
denīnde nē de mēpīmea sa, čī šī de desīmea
sa. Šnē sakē mare de paie, e maī xšopē de
kītē o mažē de fepē, de šī maža e mēxū mīkē
de kītē sakxāš. Asemenea kīndē lēxmē doxī kopnī
avīndē amīndoī znē volxmē ekxalē, īnsē x-
nēxāš fiīndē de lemņē šī aataš de fepē, čelē
d'īntīš va kīntēpī mēxū maī mēxū; kēčī fepxāš
e mēxū maī desē de kītē lemņx. Aveasē gpe-
tate diferīte de doxī kopnī ekxalē in mēpīme
šī diferīxī in desīme, se nēmētle gpestatēa
spezīfikē a lōpē. (Va xpmā)

Цієнь попларъ.

Лекцієна XIII. (Ѣрмае)

Domnlorē!

Съ ворпимѣ аккмѣ де крестієнеа, дакѣ Ста-
тлѣ аре дрентѣ съ їnnіedіche oamenī kē patīmī
kontañoase (līnīčioase) saš creditape (de mo-
štenipe) съ nē se īnsopē? Nē poate съ fie
nīčī o īndīalē, kē Statxā arē ačestē drēntē šī
kīapē o datorīe vakpē a īnnīedeka asemenea a-
līandē nefepīčītē šī vēxmēloape, nē nēmē čel-
lōpē kape o fakē, čī šī la toatē sočietatea.
Oape Statxā n'ape drēntē a īnnīedeka znē nar-
tikxlarē a fače o kasē perīkxloasē nentpē fokē,
de šī fiouī-kape este stēuīnē ne aversea lēī?
Kēčī apīnzīndē-se kasa lēī, o съ se īntīnzē fokxā
neste totē opaxxāš šī va devenī o kalamitate
nēvāīkē; aša darē šī in o kēxētopīe kontrak-
tatē de oamenī atīnūī d'o patīmē ereditapē (s. e.
ftīsis saš oftkē) va devenī vatpa nenopouīpeī
de znē съ va pēxnīndī znē pēx nentpē toatē
sočietatea, šī Statxā apenē nē maī drēntē, čī šī
datorīa a o īnnīedeka. Desupe mīzloačele prīn
kape Statxā ap nētea fače aveasta šī dakē ačeste
mīzloače sīntē pozīvīle in stapea aktxalē a Sta-
tēpīlōpē, aveasta este o alē kestīxne in kape
nē īntpēmē aīčī.

dekē: kēstīxneā īnkīsopīlōp nēvāīche. Sīntē mēxū
stato kape n'aš nīčī īnkē kēnoštīnē d'aveste
kēstīxnī. Akolo kondemnačīī nentpē felxpīmī
de kpīme šī de vīnī kōpekčīonale sīntē arēn-
kačī īntp'o īnkīsoape komēntē, īntp'o temnīčē.
Šnē asasīnē kē o īnīmē īnuectīpītē, de kape toate
xpmēle de kēctape morālē, s'aš dēxē de mēxū,
este akolo nēxē īntp'o odae kē znē tīntpē kape
o īnkīš nentpē o mīkē vīnē kōpekčīonālē (s. e.
nentpē znē mīkē fēpīmarē) kape a komīš nent-
pē īntīia opt in vīača sa. Oape, īntpēvēmē
akkmē: nē va devenī vōčīnzlatea asasīnēxāī nain-
tatē in kalea kpīmeī o nenopouīpe šī o nēpdepe
morālē nentpē tīntpēxāš, kape abīa a fēkētē pa-
sxāš čelē d'īntīš in aveasē kale terīvīlē? Ne-
gpeuītē kē nē va venī nīčī odatē znēī medīkē
in rīndē, ka съ nēie īntp'znē suītalē, znē omē
bolnavē d'znē mīkē gēxpaīš līngē znē bolnavē
de tīfōsē saš de čīxmē saš d'alte voale līnī-
čioase; kēčī in ačestē kasē, bolnavxāš de gēxpaīš
in lōkē d'a gēsi in suītalē vīndekape d'o patīmē
mīkē, va dovīndī akolo o patīmē maī mare, maī
perīkxloasē šī keapē mortālē kēnē darē žē-
dekētopēxāš, kape tīpīte ne delīkēntēxāš la īn-
kīsoape īntokmaī ka medīkxāš ne bolnavē la
snītalē, adekē sppe a fi kōpīčīeatē šī vīndekatē
akolo d'o patīmē morālē kape o ape, kēnē dar

O kestīxne maī praktkē, poate šī maī īm-
portantē este o kestīxne žepīdīkē, kape este le-
ratē soapte īntemē kē medīčina polīčīēneaskē, a-

tea face acolo o черкаре кз fondarea unei colonie de криминали осиндији.

Eatъ кз ши квестіunea despre modzla inki-
dери prizonierilor, este inкz in stape de проблемъ
ши de stadii. Че лккз крпосъ! D'atitea mi
de ani, ждккктори ађ inкisъ ne чеi осиндији de

dreptate ши niнъ акзмъ inкz нз s'a гтsitъ mo-
dзлъ челъ mai folositorъ pentрз sigрранца Sta-
tзлi ши a sьпътзгеi, ka ши pentрз корекцiunea
осиндијилоръ! Darъ asta нз e de mirare. De
atипи ani esistъ scoale ши atitea mizлоаче de
instrucцiune копилоръ; кз toate ачестеа, адевъ-

Statistique.

(Suite)

V.

Destination et produit annuel des Contributions indirectes qui ne font pas partie au budget normal de la Vestiarie.

	Piastres.
I. La dime de un á quatre, est destinée á subvenir aux dépenses des caisses communales (voir lit. d). Voici l'état financier de ces caisses : 63 villages sont en déficit; les autres possèdent un capital effectif, (partie en dépôt au ministère des finances, partie dans leurs propres caisses), arrêté á la fin de décembre 1856 á	2,568,213.
II. Un dixième additionnel de 3 piastres est destiné á l'entretien des do-robantz (gendarmes); son produit s'élève par an á	1,214,507.
III. Un dixième additionnel de 3 piastres par an, est prélevé sur les contribuables, pour l'amortissement de la dette publique; les propriétaires des terres habitées, contribuent á cet impôt á raison de 3 piastres par paysan, et ceux des terres inhabitées, á raison de 5 pour cent du revenu annuel, en tout	2,160,126.
IV. Pour l'organisation des écoles communales, les contribuables soumis á la capitation et les maziles, payent 2 piastres par famille	673,626.
V. Pour les Ponts et Chaussées, tous les contribuables payent á raison de 6 piastres, et les propriétaires des terres habitées, payent comme pour l'amortissement de la dette publique, 3 piastres par paysan, et ceux des terres inhabitées, 3 pour cent du revenu annuel, en tout.	3,436,462.
VI. Tous les contribuables en général, soumis á la capitation, payent 28 paras par famille, pour la contribution des paysans enrolés dans la milice; le total de cette somme figure dans les revenus du Ministère des finances, pour	240,293.

patru sistemă pedagogică ală instrucțiunei pe-
blice perfecte, este și elă înkă pînă akzăm în
stare de studiu și de problemă.

Amă atinsă aici nămaî șnele din kvesti-
one kapitale a Policieî Medikale, arșindă
printr'aceasta o mikă idee: ce este ačeastă ști-

ință modernă, framoasa ramură a Igieneî Po-
pulare, ce a fărăiș dōja atitș de mult în pe-
cini ani și kare promise înkă mai mult pen-
tră viitoră.

(*Finitulă Seriei 1-ă a lekcțiunilor despre
Igiene populare.*)

Statistika.

(Șpnaire)

V.

**Destinația și produsele anuale ale contribuțiilor inde-
pekte, kare nă fakă parte în bugetul normal al Bistriei.**

	lei
I. Dajma de șne pînă la 4, este hotărîtă a îndestala keltăelile kase- lor ștești (vezi litera d) Eaș stapea finanșieră a ačestorș kase. 63 de sate sint în deficit; șele-lalte aș șn kapital efektiv (din kare o parte se află în depozit la Ministerul Finanșei și o parte în kășile satăre) kare se șria la sfirșitul anăre 1856 la șuma de	2,568,213.
II. O a șecea parte adișională de 3 lei, este destinată la interșinerea dorovanșilorș, ačeastă șmă se șe la	1,214,507.
III. O a șecea parte adișională de 3 lei pe anș, păteskă birniči pentră amortisemntul (desfășerea) datoriei Statăreî; proprietariș de moșii lokșite de oameni, păteskă pentră ačest seșșmit kite 3 lei de fie-kare șșranș, dar proprietariș de moșii nelokșite, păteskă kite 5 pro- centș din venișălorș, ačeastă șmă se șe la	2,160,126.
IV. Pentră organizarea șkoalelorș ștești, birniči și Mazili păteskă kite 2 lei de familie kare fașe	673,626.
V. Pentră podșpă și șosele, toți birniči păteskă kite 6 lei și pro- prietariș moșilorș lokșite păteskă iar kite 3 lei de șșranș; darș proprietariș moșilorș nelokșite, păteskă kite 3 procentș din veniș- rile lorș, kare fașe o șmă de	3,436,462.
VI. Toți kōtribăviriș (birniči) în șenerală șșșșș kapitașiei, păteskă kite 28 parale de familie, drentă kōtribășie pentră șșranii șvagi de mișie. Șuma totală a ačestei kōtribășii se șe la	249,293.

VI.

Principaux revenus de l'Etat, d'après le budget de 1857.

	piastres.
Contribution directe	11,735,265.
Douanes, importation et exportation évaluées à 5 %	4,200,000.
Salines, dont on exploite, de 20 à 23 millions d'okas de sel pour la consommation intérieure, à raison de 20 piastres les 100 okas pour le sel pris aux salines, et de 30 piastres pour le sel vendu dans les villes, plus 14 millions d'okas, pour l'exportation à raison de 9 et de 11 zvanziguers les 100 okas, transportées par le gouvernement, aux échelles du Danube	5,817,624.
Exportation des bestiaux de toutes espèces	1,295,000.
Domaines de l'Etat	826,060.
Divers autres revenus de moindre importance	1,229,267.
Total des revenus,	25,103,216.

Principales Dépenses.

Tribut à la Sublime-Porte	1,186,500.
Liste civile du Prince	1,600,000.
Traitements des Employés civils	7,286,050.
Entretien de la Milice	5,269,534.
Entretien des quarantaines	600,000. X
Pensions de retraite et indemnités des scoutelniks*	1,700,000.
Subvention pour l'entretien des postes, et frais de route des employés et des courriers	1,890,028.

Dépenses de moindre importance.

1 ^e Dépenses diverses, d'importance secondaire, formant un total de	1,824,445	
2 ^e Déficit de l'année 1856, provenant de la réduction de quelques revenus, de l'augmentation de quelques dépenses et du comblement du déficit de l'année 1855 (2,256,748).		
Total	2,871,203	8,844,397.
3 ^e Dépenses pour l'occupation militaire étrangère pendant le I-er trimestre de 1857	710,000.	
4 ^e Quote-part du gouvernement Valaque pour la moitié des frais des Travaux Géodésiques faits dans le Pays par le gouvernement autrichien	438,750.	
5 ^e Dépenses Extraordinaires	3,000,000.	
Total des Dépenses		28,376,509.

(*) Les Boyards avaient anciennement un certain nombre de paysans qui leur payaient la contribution, au lieu de la payer à l'Etat. Le nombre de ces paysans variait de 1 à 80, selon le rang du Boyard.

VI.

Veniturile principale ale Statelor, după bugetul de la anul 1857.

Kontribuția directă	lei	11,735,265.
Vămuri, importăție și esportăție câte 5 %		4,200,000.
Saline (oknele) de care se scoate 20 pînă la 23 milioane de oka de sare pentru consumația din țară, socoliți câte 20 lei suta de oka de sare totși la Salină, și câte 30 lei suta vinduți în orașe; afară de aceasta și alte 14 milioane oka esportate, socoliți câte 9 pînă la 11 gvanții suta de oka, care sînt transportate pe costul guvernului pînă la Dunăre, toate aceste venituri din saline se sune la suma de		5,817,624.
Eksporția vitelor		1,295,000.
Domenele Statelor		826,060.
Alte diferite venituri mai puțin importante		1,229,267.
Suma totală a veniturilor Statelor		25,103,216.

Kețelile principale ale Statelor.

Trăvstul la Konstantinopol	1,186,500.
Lista civilă Domnească	1,600,000.
Lețurile amuloiaților civili	7,286,050.
Interținerea oșterii	5,269,533.
Interținerea karantinelor	600,000.
Pensiile și plata socolnicilor	1,700,000.
Săvvenție pentru interținerea poștelor, druzurilor și cărierii	1,890,020.

Kețelile mai mici.

1. Diferite kețeli mici	1,824,445.	} 8,844,397.
2. Deficit de la anul 1856 provenit de scuderea zporă veniturii, de adțoțirea zpora kețelii și de akoperirea deficitului de anul 1855 (care se svia la 2,256,748)	2,871,203.	
3. Kețelile oknaționei militare streine în 1-ia trimestru 1857	710,000.	
4. Plata guvernului romănesc pentru jumătatea kețelilor pentru măsuri de neodesik și a țurei, fukz și prin guvernul Austriak	438,750.	
5. Kețelile estrapođinare	3,000,000.	
Suma totală a kețelilor	28,376,509.	



VII.

Statistique Comerciale.

Statistikъ комерциалъ.

Valeurs des Importations.

Валореса търговски от импорте.

	1855	1856
	Piastres. lei.	Piastres. lei.
Marchandises de Leipsik (Мърфсри de лнска.)	42,603,664	52,253,058
Cotonnades (Бѣмѣкърие)	3,207,267	5,251,017
Marchandises de Russie (Marquitanie) (Мърфсри din Рѣsia.)	19,170,672	18,637,985
Articles de Transylvanie (Мърфсри din Брашов)	9,472,402	8,728,510
Coton filé (Бѣмѣак ързит)	4,665,149	7,371,281
Fourrures (Бѣмѣри)	2,641,970	3,190,928
Draps ordinaires (Поставѣри ordinari)	227,408	388,495
Chaussures ordinaires (инкълѣмinte ordinare)	1,116,749	2,020,528
Fer (Феръ)	5,592,670	6,219,272
Cuivre (Арамъ)	968,432	1,553,320
Poissons (Пеште)	1,724,750	3,017,630
Epiceries (лѣкръ de бѣкъние)	10,155,373	9,432,951
Produits du Pays (Продѣктеле цѣре)	3,128,821	4,826,822
Bétail, armes, poudre de chasse et vins (Бите, арме, iar- въ de пѣшкъ ши винѣри)	1,499,642	2,715,513
Total	106,245,074	125,597,310

Комѣникациѣни штинѣиѣче мичи.

Кѣтрѣмѣрѣлѣ. Лѣна лѣи Декѣмѣрие ера foapte bogate în кѣтрѣмѣри. Орашѣлѣ ши totъ piratѣлѣ de Napoli, a fostъ tapo srstѣratъ de кѣтрѣмѣри. În Calabria ши tn знеде ораше, чеа маѣ mare parte a каселорѣ s'аѣ дѣрѣматѣ omorîndѣ ne мѣлѣимѣ d'oamenî sѣв рѣинеле лорѣ. În орашѣлѣ Napoli însъ, кѣтрѣмѣрѣлѣ de ла 17 Декѣмѣрие, а prodъsъ o снаѣмъ mare, darъ ниѣи o парѣвъ în case ши vieаа oameni-лорѣ. Sгѣдѣитѣриле ераѣ în нѣмѣрѣ de trei лѣкрîndѣ în direкѣиѣнеа de ла sѣдѣ кѣтре nordъ ши гѣнеаѣ 10 minute, înченîndѣ de ла ora 10 ¼ seara. Шнѣ korespondendѣ d'а-коло скрѣе: снаѣма орѣшанилорѣ ера peste мѣсѣрѣ; тоатъ лѣмеа а lѣцитѣ афаръ ла гѣлицъ; мѣлѣи oameni, маѣ кѣ seamъ dame, карѣ ераѣ дѣжа în патѣ kindѣ а înченѣиѣ кѣтрѣмѣрѣлѣ, аѣ пѣрѣсѣиѣ патѣриле лорѣ într'o neglizie апроане ка аѣеи а мѣмеѣ Eva kindѣ ера gonitъ din Paradis. Sъ вѣзѣрѣ ши алѣ грѣне d'oamenî stîndѣ рѣнîndѣ

mîncle ши scojîndѣ stîrѣтѣри de жале ши de desenerare. În timѣлѣ аѣеста sѣрѣи s'аѣ folositъ, аѣ змѣлатѣ ши аѣ жѣлѣитѣ каселе. Мѣлѣиѣмеа а рѣмасѣ în strade ле пѣлѣиѣе ninъ ла ora 4 dimi-neаа. Darъ ши а doa noante аѣ авѣлѣ тоѣи sѣрикъ sъ se кѣлѣе, ка sъ нѣ se întîмплѣ iarъ шнѣ кѣтрѣмѣрѣ, însъ аѣестеа нѣ s'а ѣрmatъ.

Totъ în лѣна аѣеаста, s'а întîмплатъ кѣтрѣмѣри în Stîpica, Tîporлѣ, ла малѣриле Pinлѣлѣ ши întinzîndъ-se ninъ кѣарѣ ла Saksonia vnde кѣтрѣмѣри s'întîмплѣ foapte парѣ. Totъ d'o datъ авѣмѣ шлѣре de ла laшѣ ши de ла Temesvarъ кѣ în аѣесте доѣт локѣри s'а simѣитѣ sгѣдѣитѣри ла 18 аѣе аѣестеѣ, însъ sѣрѣ вр'o ѣрмъ неспор-ѣитѣ. Astъ datъ кеарѣ ѣеара Romîneaskъ ера înkonѣипратъ кѣтре nordъ ши vestъ, d'o vatрѣ foapte întînsъ а кѣтрѣмѣрѣлѣ. Пинъ акѣмѣ амѣ скѣпатѣ; спѣремѣ кѣ ши în viitorъ vomъ скѣпа.